

1507) sa na východnom Slovensku v diele dalmátskych kamenárov spája raná florentská renesancia s domácou neskorogotickou tradíciou. Dalmatinci k nám prichádzajú buď cez Budín, ale možno aj priamo, keď po smrti Mateja Korvína o nich upadol na Budíne záujem; 2. ešte pred bitkou pri Moháči sa na západnom Slovensku objavujú renesančné prvky, súvisiace s oblasťou Viedne, ovplyvnenej Benátkami; 3. po obliehaní Viedne prichádzajú k nám talianski fortifikační inžinieri a používajú neskoré, už manieristické, najmä benátske prvky najprv v architektúre hradov; 4. okolo polovice storočia sa nový výtvarný sloh na Slovensku udomáča a prechádza do meštianskej architektúry. Vďaka silnej neskorogotickej tradícii nadobúda intímnosť a malebnosť; 5. po polovici 16. storočia vniká do slovenskej architektúry se-

verský manierizmus. Prichádza najmä cez južné Poľsko, súvisí s nástupom reformácie a prejavuje sa najmä strohou plasticitou a prefaženosťou detailom. Renesancia a manierizmus žijú v 17. storočí popri nastupujúcom baroku (po roku 1630), ktorý ich celkom potlačí až na konci storočia.

Počas celého vývoja slovenskej renesančnej architektúry možno sledovať dva zemepisne odlišné výtvarné okruhy: a) záposlovenský (povodie Dunaja), súvisiaci s južnými oblasťami českých krajín a rakúskym Podunajskom; b) východoslovenský (povodie Tisy), obdobne súvisiaci s južným Poľskom. Prirodzený vývoj sa teda nedržal ani štátnych, ani národnostných, ani niekdajších konfesijných hraníc. Nie je to však jav len slovenský, obdobná situácia je aj v susedných krajinách.

Poznámky

¹ Spravili to už iní, najnovšie KUHN, I.: *Renesančná architektúra na Slovensku*. Ars, 1982, 2, s. 16—72; KAHOUN, K.: *Renesancia. Architektúra*. In: *Slovensko. Kultúra*. — 1. časť. Bratislava 1979, s. 715—726.

² Ide o náhrobok biskupa Raineriusa, pôvodne v kostole sv. Eufémie v Splite, teraz v neďalekom Lukšiči. KOKOLE, S.: O vprašanju renesančnih elementov v kiparském opusu Jurija Dalmatinca. *Zbornik za umetnostno zgodovino, nova vrstva*, 21, 1985, s. 105—121, obr. 40—52. Jurij Dalmatinac (Giorgio da Sebenico), ktorý od roku 1441 viedol stavbu dómu v Šibeniku, prišiel z Benátok, avšak dá sa predpokladať, že sa vyškolil vo Florencii. Hoci jeho sochársku tvorbu ovplyvnila už toskánska renesancia, ako architekt sa ešte nevymkol spod vplyvu benátskej gotiky.

³ V tomto roku odišiel Pietro Martino da Milano, ktorý ju tam zrejme zanesol, z Dubrovníka do Neapola, na dvor Alfonsa I., ktorý si ho vyžiadal od dubrovnických rektorov, aby v Neapole pracoval na triumfálnom oblúku v Castell Nuovo spolu s Dalmatincom Francescom Lauranom, pôvodom z Vraný pri Zadare. Už skutočnosť, že si ho vyžiadal vtedy najmocnejší panovník Talianska, svedčí o Pietrovej mimoriadnej umeleckej povesti. Pietro Martino zhotovil v Dubrovniku okrem iného aj krásnu fontánu v ranoflorentskom štýle, pôdorysom pripomínajúcu Herkulesovu fontánu vo Visegráde a studňu kráľovnej Beatrice na Budínskom hrade. Matej Korvín fontánu, za predpokladanej návštevy Dubrovníka, asi videl a zapáčila sa mu. FEUER-TÓTH, R.: *Le rôle de Dalmatie dans l'expansion de la Renaissance Florentine en Hongrie. Évolution générale et développements régionaux en histoire de l'art*, Actes du 22e Congrès international d'histoire de l'art Buda-

pest 1969. Budapest 1972, zv. 1, s. 623—630, cituje na s. 629 list Mateja Korvína, odoslaný 24. 12. 1480 zo Záhrebu do Dubrovníka, v ktorom Matej oznamuje svoj príchod, takže jeho pobyt v Dubrovniku môžeme predpokladať.

⁴ Okolo 1430 — asi 1504. Pochádzal z Drača v severnom Albánsku, údajne zo slovanských rodičov. Vyučil sa v Zadar, Dalmáciu už asi nikdy neopustil. Žil väčšinou v Splite, kde sa oženil, nadobudol občianstvo i zomrel. O jednotlivých dalmátskych umelcoch pozri Encyklopédia 1¹ kovnih umetnosti, Zagreb 1959—1966, a Thieme-Becker Künstlerlexikon, Leipzig 1907—1950.

⁵ VENTURI, L.: *La scultura dalmata nel secolo XV*. *L'arte* 1908, s. 114, stotožnil ho s Niccolom Coccaram (Cocharim), ktorý v rokoch 1443—1451 pomáhal Donatellovi v Padove na fasáde a hlavnom oltári dómu. Túto spočiatku takmer všeobecne prevzatú hypotézu podopiera nápadná podobnosť typov i rukopisu Donatella a Fiorentina, ktorý roku 1468, ale asi už skôr, pôsobil v Trogire, od roku 1472 v Splite a od roku 1477 až do smrti roku 1505 viedol stavbu dómu v Šibeniku. Úroveň svojich prác, najmä trogirskej sochou apoštola Pavla, podľa našej mienky predstihol Alešiho i Duknoviča. Najnovšie SCHULZ, A. M.: *Niccolo di Giovanni Fiorentino and the Venetian Sculpture of the Early Renaissance*, New York 1978 a pred ňou aj iní autori, toto stotožnenie poprela a Niccolovi pripísala rad diel v Benátkach z rokov 1457—1468. Pozri ŠTEFANAC, S.: *Relief iz kroga Nikolaja Florentinca v Londonu*, c. d. v pozn. 2, s. 123—130, výpočet pripísaných diel v pozn. 2. Schulzovej atribúcie a hypotézu o Niccolovom pobyte v Benátkach veľmi spochybnil KRUF, W. H., *Kunstchronik*, 33, 1980, s. 3, s. 108—110. Kruf sa okrem iného od-